

4. ナムディン省ブバーン県タインロイ社コックタイン農業生産合作社および の農民世帯への工業区と工場の影響

Bùi Văn Quý¹²

要旨（訳：新美達也）

本セミナーでの各研究者の国内外に関する報告のとおり、農村の余剰労働力の課題を解決するためにドイモイ以降、研究者らが多大な努力を重ねていることを、筆者は間近に見てきました。コックタイン農業生産合作社では、過去10年間だけでも国内外の横断的な研究分野の大学教員や博士を受け入れてきました。そこで、本稿ではまず我々の合作社の発展過程およびその特徴を簡潔に紹介し、次に工業区の開発による変化について触れ、最後にコックタイン農業生産合作社と工業区がともに持続的な発展を目指して取り組むべき課題を提示しています。

第一にコックタイン農業生産合作社の特徴として、土地は肥沃であり、労働力も豊富で、栽培計画も積極的に改善に務めていることを指摘します。第二にはナムディン市という一大市場に隣接しており、換金作物の栽培に優位性があります。合作社には1,009世帯あり、3,782人の人口と2,227人の労働力を有しており、8つの生産隊に分かれています。つぎに、現在直面している課題として、若者たちへの教育機会の提供があげられます。若者たちに知識や情報、近代的な技術を修得させるには、大学や専門学校、職業訓練校への進学機会の提供が必要です。そのことによって、若者世代の高収入につながり、家計も豊かになることができるのです。

工業区の開発によって村落内の若年層、特に大学や専門学校へ進学しない若者たちの仕事場が身近に創出されました。合作社地域では、毎年約100人の労働力を輩出しています。かれらは、一つには従来通り、国内省外への出稼ぎに就きます。そのおかげで、家計は確かに改善しています。もう一つは、省内の工業区への通勤型の就労です。現在合作社地域の労働力の推計19%が工業区に勤務しています。かれらは月収約100万ドンで、地域でみると約4億2400万ドンが工業区からの収入となり、106トンの籾価格に相当します。このような収入だけでなく、近隣工業区への通勤型就労が可能になったことで、“*Ly Nəng mụ Khəng Ly Hư-ng*”（離農不離郷）を実現しているのです。このことは、繁忙期の農作業の手伝いを可能とし、村落の農業の維持にも貢献しています。

最後に、3点の取り組むべき課題を提示します。一つ目は、このようなセミナーを通じて農村住民の意識を改革する必要があります。「教員職を好むも職人にはならない、国家公務員になりたいだけで、国営企業以外は望まない」などの意識改革です。二つ目は、国には職業訓練支援やインフラ整備などによって地域の雇用の創出をさらに加速していただきたい。三つ目は、職業訓練についても、実践的な訓練が必要であり、その結果生産性を高め、高収入の職に就き、持続的で安定した生活が保障されるのではないのでしょうか。

¹² ナムディン省ブバーン県タインロイ社コックタイン農業合作社主任（2009年当時）

論文

Tác động của các khu công nghiệp và nhà máy đối với HTX NN Cốc Thành và các gia đình nông dân ở xã Thành Lợi, huyện Vụ Bản, tỉnh Nam Định

Bùi Văn Quý

Trước hết, xin cảm ơn Ban Tổ chức đã cho phép chúng tôi được tham gia Hội thảo và phát biểu ý kiến của mình. Đồng thời, xin thay mặt toàn thể cán bộ và bà con xã viên HTX NN Cốc Thành, xã Thành Lợi, huyện Vụ Bản, tỉnh Nam Định gửi đến các quý vị lời chào trân trọng và chúc hội thảo thành công.

Hôm nay Ban quản lý HTX NN Cốc Thành, xã Thành Lợi, huyện Vụ Bản, tỉnh Nam Định được Ban tổ chức hội thảo khoa học quốc tế mời về tham dự hội thảo với chủ đề: *“TÁC ĐỘNG XÃ HỘI VÙNG CỦA CÁC KHU CÔNG NGHIỆP Ở CÁC NƯỚC ĐÔNG NAM Á VÀ VIỆT NAM”*. Qua việc nghe báo cáo của các nhà khoa học quốc tế và trong nước, chúng tôi thấy, từ khi thực hiện công cuộc đổi mới các nhà khoa học đã giành rất nhiều công sức để nghiên cứu nhằm giúp khu vực nông thôn tháo gỡ các khó khăn trong việc dư thừa lao động. Trong 10 năm qua, riêng HTX NN Cốc Thành cũng đã vinh dự được đón hàng trăm giáo sư, phó giáo sư, tiến sỹ trong và ngoài nước về nghiên cứu trên nhiều lĩnh vực. Trong cuộc hội thảo hôm nay, tôi là chủ nhiệm HTX xin được trình bày với hội thảo chủ đề: *Tác động của các khu công nghiệp và nhà máy đối với HTX Cốc Thành và các gia đình nông dân ở xã Thành Lợi*.

Trước hết, chúng tôi xin lược qua một số đặc điểm hay điều kiện phát triển kinh tế của HTX chúng tôi:

I. Đặc điểm, điều kiện phát triển kinh tế của HTX NN Cốc Thành.

HTX NN Cốc Thành, xã Thành Lợi, huyện Vụ Bản, tỉnh Nam Định có một số điều kiện thuận lợi để phát triển kinh tế. Thứ nhất, đất đai phì nhiêu màu mỡ, có lực lượng lao động dồi dào, lại có trình độ thâm canh, luân canh, xã viên tích cực chuyển đổi cơ cấu giống cây trồng. Thứ hai, Cốc Thành ở rất gần thị trường lớn là Thành phố Nam Định, nên rất thuận lợi cho việc phát triển một nền nông nghiệp hàng hóa, tiêu thụ các nông sản làm ra. Tổng giá trị thu nhập 1 ha gieo trồng của HTX 1 năm đã đạt được 63 triệu VN đồng/ ha/ năm. Đồng thời, một điều kiện thuận lợi nữa mới xuất hiện một số năm gần đây là, HTX Cốc Thành rất gần các khu công nghiệp và nhà máy mới được thành lập trong tỉnh. Vì vậy, trong tương lai hay trước mắt, các khu công nghiệp sẽ là nơi thu hút rất lớn xã viên trẻ tuổi trong HTX và đem lại nguồn thu cho các hộ xã viên và nông dân trong xã.

Về nhân hộ khẩu và nguồn lao động. Hiện nay, HTX có 1.009 hộ, với tổng số nhân khẩu là 3.782, tổng số lao động là 2.227, được chia thành 8 đội sản xuất.

1. Về quỹ đất. HTX Cốc Thành có tổng diện tích đất tự nhiên là 384 ha

Trong đó: Diện tích đất canh tác là 226,3 ha; Diện tích đất chuyên màu là 18,2 ha; Diện tích đất vườn là 29,5 ha; Diện tích ao hồ để nuôi trồng thủy sản là 14,47 ha; và còn lại là diện tích đất thổ cư.

2. Tình hình sử dụng đất và thu nhập của xã viên

Tổng quỹ ruộng đất trên đem chia cho đầu nhân khẩu, thì mỗi khẩu chỉ được có 384 m² vào năm 2013. Kết quả sản xuất cho thấy, với diện tích đó thu nhập lương thực bình quân đầu người của HTX đã đạt 563kg. Tuy vậy, nếu chỉ dựa vào nguồn thu nhập từ cây lúa, một phần từ chăn nuôi và sản xuất rau màu, thì đời sống của xã viên trong HTX sẽ gặp rất nhiều khó khăn, đặc biệt lao động sẽ bị dư thừa nhiều. Điều này đã từng tồn tại và rất khó giải quyết trước khi có các khu công nghiệp và nhà máy được xây dựng trong vùng.

II. Thực trạng của HTX khi chưa giải quyết được dư thừa lao động trong nông nghiệp.

1. Sự phát triển không bền vững:

Cốc Thành là một HTX đất chật, người đông, chủ yếu là sản xuất nông nghiệp. Hàng năm, số người đến tuổi lao động ngày càng nhiều, khiến cho áp lực giải quyết việc làm cho người lao động và kèm theo đó là áp lực về mặt xã hội ngày càng lớn.

Mặc dù Trung ương, tỉnh, huyện trong giai đoạn này cũng đã có nhiều nghị quyết, chủ trương, chính sách và các giải pháp đồng bộ bao gồm: Khuyến khích thu hút đầu tư mở rộng sản xuất bằng việc kích cầu, hỗ trợ một phần giống vốn cho hộ nông dân, đa dạng hoá các làng nghề truyền thống như dệt vải, thêu ren,... nhằm thu hút và giải quyết việc làm cho người lao động.

Riêng đối với Ban quản lý HTX, với chức năng nhiệm vụ khai thác và tạo một phần việc làm, tăng thu nhập từ các nghề phụ cho hộ xã viên, cũng đã mở ra các ngành nghề phụ như: đầu tư 150 khung dệt vải gia công cho nhà máy sợi Nam Định, hình thành các tổ chuyên trách nh- tổ thợ mộc, thợ nề,... nhưng khả năng giải quyết việc làm của các ngành nghề nói trên chưa cao, nên cũng chưa đáp ứng được yêu cầu việc làm của lao động dư thừa. Đồng thời, do sự tác động mạnh mẽ của cơ chế thị trường, các ngành nghề của HTX không thể cạnh tranh nổi do kiểu sản xuất gia công nhỏ lẻ trình độ lao động thấp chưa đủ điều kiện để tiếp cận với nền công nghiệp tiên tiến và hiện đại. Vì vậy, giá trị ngày công và mức thu nhập của người nông dân vẫn thấp, khó đảm bảo được đời sống. Phải thừa nhận rằng, trong giai đoạn này, Ban quản lý HTX vẫn rất lúng túng trong việc tìm việc làm, giải quyết dư thừa lao động, đời sống của nhân dân vẫn phải trông chủ yếu vào thu nhập từ cây lúa, cây màu và chăn nuôi, nên rất khó khăn.

2. Sự phát triển ở HTX khi chưa xuất hiện các khu công nghiệp ở trong tỉnh.

Từ những khó khăn trên, sự nhận thức của một số hộ nông dân đã có nhiều thay đổi bằng

cách cho con em được đào tạo bài bản có bằng cấp. Các cháu có năng khiếu thì thi vào các trường Đại học, các cháu có khả năng thấp hơn thì thi vào các trường Cao đẳng hoặc dạy nghề. Đây là một chủ trương lớn để tạo điều kiện đi tắt đón đầu, hội nhập nhằm nắm bắt các tri thức khoa học kỹ thuật hiện đại, công nghệ tiên tiến của ngành công nghiệp điện tử, viễn thông, tin học, chế tạo máy, cơ khí tự động hoá,... Chính đây mới là các động lực mạnh để tăng thu nhập cho xã hội và kinh tế hộ gia đình, đồng thời mới hội nhập được với nền kinh tế thế giới.

Sau đây, tôi xin nêu ra một số số liệu thống kê (tính đến tháng 4 năm 2009) về lực lượng lao động tại HTX NN Cốc Thành đã được đào tạo: Trong tổng số lao động trong HTX là 2.227, các cháu có trình độ đại học đã có việc làm ổn định là 67 người, chiếm 3%; Các cháu có trình độ Đại học “*đang học*” là 158, chiếm 7,1%; Các cháu được đào tạo qua trường Cao đẳng dạy nghề: Dệt may 232 người, chiếm 10,4 %; Các ngành nghề khác như mộc, xây dựng 192 người, chiếm 8,6%.

III. Tác động của khu công nghiệp và nhà máy đối với HTX NN Cốc Thành và các gia đình nông dân ở xã Thành Lợi.

Khi chưa có khu công nghiệp, người nông dân chúng tôi rất khó có thể tìm được việc làm để tăng thu nhập, do vậy đời sống ở nông thôn càng thấp xa so với thành phố. Hiện tại, mặc dù HTX đã tích cực chuyển đổi cơ cấu cây trồng, nhưng thu nhập vẫn thấp. Toàn HTX, chỉ có 70% số hộ là đủ ăn, đến thời điểm giáp hạt 30% vẫn còn thiếu ăn. Vì vậy, các hộ nông dân không có điều kiện xây dựng nhà cửa hoặc mua sắm các thiết bị sinh hoạt trong gia đình. Nhiều hộ xã viên rất khó khăn trong việc lo đủ kinh phí cho con cái theo học đại học, mặc dù chúng đã đỗ.

Kinh tế hộ kém phát triển càng khiến kinh tế tập thể thêm khó khăn. Hậu quả là, việc xây dựng cơ sở hạ tầng như: Điện, đường, trường, trạm theo phương châm Nhà nước và nhân dân cùng làm là hết sức khó khăn.

Sau khi các khu công nghiệp trong và ngoài tỉnh ra đời, đã thu hút một lượng đáng kể lực lượng lao động, chủ yếu là các cháu đã học xong chương trình trung học cơ sở, hoặc trung học phổ thông mà không có khả năng thi vào các trường đại học, cao đẳng. Hàng năm, ước tính toàn HTX có khoảng 100 người bổ sung vào lực lượng lao động và sẽ đi tìm kiếm việc làm theo 2 hướng sau :

1. Lực lượng lao động làm việc ở ngoài tỉnh:

Khi trong tỉnh chưa có các khu công nghiệp, thì đã có nhiều các hộ gia đình trong HTX cho con em đi kiếm việc làm ở các khu công nghiệp ngoài tỉnh: Theo điều tra của đoàn nghiên cứu Việt-Nhật, riêng xóm Phú Cốc đã có 31 người làm việc ở khu công nghiệp Đồng Nai, chiếm 22% tổng số lao động của xóm. Theo dõi, chúng tôi thấy, những lao động này có mức thu nhập ổn định từ 1,0-1,5 triệu đồng/tháng, nhờ đó kinh tế nhiều gia đình đã có chuyển biến tích cực.

2. Lực lượng lao động làm việc tại các khu công nghiệp trong tỉnh.

Khi một số khu công nghiệp ở tỉnh Nam Định xuất hiện đã thu hút và tạo việc làm cho một số lượng lao động đáng kể trong các ngành nghề như dệt may, gò hàn, xây dựng, chế biến,... Theo số liệu điều tra mới nhất vào tháng 4 năm 2009: Số lượng các cháu có trình độ cao (từ bậc Đại học trở lên): 10,1% của Tổng số lao động trong HTX. Số người đang làm việc tại các khu công nghiệp, nhà máy là 232 người, chiếm 10,4 %. Số lao động của HTX tham gia vào các ngành nghề khác là 192 người, chiếm 8,6%.

Hiện tại, số lao động của HTX đang làm việc ở các khu công nghiệp chiếm tới 19% tổng số lao động hiện có của HTX. Ước tính, với số lao động đang làm việc tại các khu công nghiệp có mức thu nhập bình quân khoảng 1 triệu đồng/người/tháng, thì sẽ mang lại cho các hộ gia đình trong HTX khoảng 424 triệu đồng/tháng, tương đương với 106 tấn thóc.

Có thể nói, các khu công nghiệp đã góp phần giải quyết được tình trạng dư thừa lao động, đem lại nguồn thu nhập lớn cho nhiều gia đình xã viên trong HTX, khiến đời sống xã viên được cải thiện, làm thay đổi một phần bộ mặt nông thôn. Các dịch vụ buôn bán nhỏ cũng phát triển phục vụ nhu cầu sinh hoạt ngày càng khá và đa dạng của hộ gia đình nông thôn. Ngoài ra, nhiều gia đình đã có xe máy, mạng lưới đường xá, trường học và trạm y tế xã cũng từng bước được nâng cấp. Đặc biệt là, trong 1.009 hộ của HTX, hiện đã 826 hộ có nhà kiên cố, chiếm 81,8 %. Đây là một trong những số liệu chứng minh sự tác động tích cực của khu công nghiệp làm thay đổi bộ mặt nông thôn. Có thể nói, nếu chỉ dựa vào thu nhập từ cây lúa và sản xuất rau màu, thu nhập thấp thì làm sao xã viên HTX Cốc Thành nói riêng và nhân dân xã Thành Lợi nói chung có thể có tiền để sửa sang nhà cửa, nuôi con ăn học, mua sắm các thiết bị đắt tiền, phương tiện đi lại, và bộ mặt nông thôn làm sao đổi thay được như hiện nay. Các khu công nghiệp ra đời đã giải quyết được 2 việc khó khăn nhất đó là giải quyết được tình trạng dư thừa lao động trong nông nghiệp, và nhờ đó tăng được thu nhập cho các hộ gia đình xã viên.

Lực lượng lao động đông đảo trong và ngoài tỉnh làm việc trong các khu công nghiệp trong tỉnh còn tạo ra một thị trường tiêu thụ một lượng đáng kể lương thực thực phẩm - vốn là sản phẩm của HTX chúng tôi. Ngoài ra, con em chúng tôi làm việc tại các khu công nghiệp, chỉ cách nhà khoảng 6-7km, nên có thể sáng đi chiều về, không mất tiền thuê nhà trọ, đây cũng chính là phần tăng thu nhập của người lao động. Mặt khác, vào các ngày nghỉ cuối tuần và nghỉ lễ, lực lượng lao động này sẽ tăng cường cho sản xuất nông nghiệp, nhất là trong lúc thời vụ như cấy lúa và thu hoạch. Vì thế, việc các khu công nghiệp sử dụng lao động địa phương lân cận là một cách giúp người nông dân có thể “*Ly Nông mà Không Ly Hương*”.

Tuy vậy, về lâu dài, chúng tôi thấy rằng, lực lượng lao động trong nông nghiệp sẽ giảm dần, bởi vì lực lượng lao động trẻ, khoẻ từ 18 đến 35 tuổi, hầu như đều muốn thoát khỏi nông nghiệp và đi làm trong các khu công nghiệp. Chính vì vậy, hiện tại, lực lượng lao động sản xuất nông nghiệp trong HTX chủ yếu là những người có tuổi từ 35 đến 60 tuổi và nếu tình trạng này cứ tiếp diễn, trong tương

lai không xa, chính địa phương lại trở thành nơi thiếu lao động làm nông nghiệp. Do đó, để việc cân bằng lực lượng lao động địa phương mà vẫn có lực lượng lao động với trình độ cao cung cấp cho các khu công nghiệp để tạo ra nhiều nguồn thu nhập cho địa phương thì cũng cần có những định hướng đúng như tập trung đầu tư cho nông nghiệp nông thôn đưa các thiết bị máy móc, giảm sức lao động làm tăng thu nhập với tổng thu nhập từ nhiều nguồn, đặc biệt là các khu công nghiệp thì kinh tế địa phương, kinh tế hộ sẽ phát triển rất mạnh và bền vững.

IV. Một số kiến nghị và đề xuất

HTX NN Cốc Thành là tổ chức kinh tế với đại bộ phận nông dân là những người có hoàn cảnh kinh tế không mấy dồi dào, nếu không muốn nói là còn khó khăn. Trong những năm qua HTX cùng các khu công nghiệp và các nhà máy trong vùng đã thực sự góp phần xoá đói giảm nghèo ở khu vực nông thôn. Tuy vậy, để giúp HTX NN Cốc Thành có những điều kiện tốt hơn trong tổ chức hoạt động, giúp kinh tế hộ phát triển hơn nữa và để tồn tại bền vững trong kinh tế thị trường và hội nhập kinh tế quốc tế. Tôi xin có một số kiến nghị sau :

1. Tăng cường các cuộc hội thảo để làm tốt công tác tuyên truyền tạo bước chuyển biến về nhận thức cho người lao động, để cho người lao động có nhận thức mới về việc làm, loại bỏ dần ý thức : *“Thích làm thầy không thích làm thợ*, chỉ muốn làm trong các cơ quan Nhà nước, không muốn làm việc trong các thành phần kinh tế ngoài quốc doanh”.
2. Nhà nước tạo điều kiện, môi trường thuận lợi để mọi người lao động có cơ hội tìm việc làm và tạo việc làm cho mình thông qua cơ chế chính sách hỗ trợ vốn, dạy nghề, phát triển hạ tầng,...
3. Các trung tâm đào tạo nghề phải gắn với tổ chức xúc tiến việc làm để giải quyết đầu ra sau đào tạo. Khi người lao động có điều kiện làm việc có năng suất, chất lượng, hiệu quả, tạo ra thu nhập cao, yên tâm với nghề, thì đó chính là sự bền vững.

Trên đây là phần tham luận của HTX NN Cốc Thành, xã Thành Lợi, huyện Vụ Bản, tỉnh Nam Định. Qua hội thảo này, từ những thực trạng ở HTX, chúng tôi hy vọng nhận được sự góp ý của các quý vị để từng bước tìm ra các giải pháp để tháo gỡ các vướng mắc của mình, tiếp tục đưa sự nghiệp xây dựng nông thôn mới ở xã Thành Lợi chúng tôi ngày càng phát triển. //